

Borås kommun
501 80 Borås

Genomförd kvalitetsgranskning av gymnasieskolors förmåga att få alla elever att fullfölja sin utbildning

Skolhuvudman: Borås kommun
Skola: Sven Eriksonsgymnasiet

Skolinspektionen har genomfört en kvalitetsgranskning av gymnasieskolors förmåga att få alla elever att fullfölja sin utbildning. Granskningen har riktats mot en gymnasieskola hos var och en av 27 huvudmän över hela landet (7 fristående och 20 kommunala), däribland ovanstående.

Granskningen har inriktats på hur skolan och skolhuvudmannen har tagit sitt ansvar och lyckats med sitt nationella uppdrag. Syftet med kvalitetsgranskningen är att den ska leda till förbättringar i verksamheterna så att andelen elever som fullföljer sin utbildning med slutbetyg och grundläggande behörighet till vidare studier ökar.

Granskningen utgår från de mål och krav som riksdagen och regeringen beslutat om och som skolan är skyldig att leva upp till, bland annat i skollagen (SL), läroplanen (Lpf) och gymnasieförordningen (GyF).

Varje skola har granskats av två inspektörer, som besökt skolan under två dagar. De har intervjuat elever, föräldrar, lärare, annan personal, rektor och företrädare för huvudmannen. Granskningen har även innefattat vissa lektionsbesök. Andra typer av underlag för Skolinspektionens bedömningar har varit statistik över elevernas kunskapsresultat och studieavbrott samt olika dokument som skolan har upprättat och telefonintervjuer med elever som avbrutit studierna. Till detta kommer en självvärdering, som rektor ombetts att genomföra tillsammans med företrädare för skolans elever och lärare samt annan personal som är berörd av granskningsområdet, exempelvis studie- och yrkesvägledare och företrädare för elevhälsan.

Kvalitetsgranskningen har inriktats mot ett urval av aspekter på det granskade området. Dessa är härledda ur vad som är centralt i det nationella uppdraget och vad som genom kunskapsbildningen på området (forskning, utvärdering, hittillsvarande inspektionsresultat) framstår som betydelsefulla faktorer eller frekventa svagheter. För varje aspekt tecknas bilden av ett förväntat tillstånd, som utgör kvalitetsgranskningens bedömningsnorm och förändringsmål. Det är format av det nationella utbildningsuppdragets mål och krav samt kunskapsbildningens rön om samband som påvisar funktionsduglighet eller brist på sådan.

Det förväntade tillståndet för varje granskningsaspekt ska ses som ett uttryck för huvudmannens och skolans skyldigheter gentemot eleverna och samhället. Därmed står elevens rättigheter i centrum för kvalitetsgranskningen. Övergripande är elevens rätt till en likvärdig utbildning.

Beslut

Dnr 2008:350

2 (13)

Statistik

Den granskade skolhuvudmannens förmåga att få alla elever att fullfölja sin gymnasieutbildning vid Sven Eriksonsgymnasiet illustreras med följande statistik, hämtad från Skolverkets databaser.

Tabell 1. Antalet nybörjare på skolan

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Skolan totalt	292	289	325	334	312	372	328	358
<i>därav</i>								
Nationellt program	270	268	231	228	229	260	197	230
Energi (EN)	13	18	14	19	21	15	20	28
Samhällsvetenskap (SP)	116	136	100	93	80	85	59	70
Teknikprogrammet (TE)	92	78	74	77	76	98	90	89
Int. Baccalaureat (IB)	49	36	43	39	52	62	28	43
Specialutformat program (SM)	22	21	94	106	83	112	131	128
Samhällsvetenskap (SP)	22	21	20	20	23	21	21	21
Teknikprogrammet (TE)	0	0	0	0	0	30	30	29
SM utan specifik inriktning	0	0	74	86	60	61	80	78

Källa: Skolverkets statistik (uppgifterna gäller per den 15 oktober respektive år)

Tabell 2. Resultatmätt för elever som startat sin gymnasieutbildning på skolan

	Nybörjare 2001		Nybörjare 2002		Nybörjare 2003		Nybörjare 2004	
	Skolan	Riket	Skolan	Riket	Skolan	Riket	Skolan	Riket
Antal nybörjare	292	106 252	289	109 826	325	112 593	334	118 668
Nybörjarnas genomsnittliga meritvärde från årskurs 9								
Totalt	233	201	232	202	235	203	231	204
Exkl. elever med IV som startprogram	233	213	232	214	235	215	231	217
Andel (%) av nybörjarna som erhållit slutbetyg inom 4 år								
Totalt	87	75	88	75	81	75	90	75
Exkl. elever med IV som startprogram	87	82	88	82	81	82	90	82
Andel (%) av nybörjarna som erhållit slutbetyg från startskolan inom 4 år								
Totalt	79	67	82	68	76	68	81	68
Exkl. elever med IV som startprogram	79	75	82	75	76	75	81	75
Andel (%) av nybörjarna med grundläggande behörighet till universitet och högskola inom 4 år								
Totalt	79	67	81	67	71	67	84	67
Exkl. elever med IV som startprogram	79	74	81	74	71	74	84	74
Andel (%) av nybörjarna med lägst betyget Godkänt i alla kurser i slutbetyget inom 4 år								
Totalt	59	48	55	48	47	48	60	48
Exkl. elever med IV som startprogram	59	53	55	53	47	53	60	53
Genomsnittlig betygspoäng för nybörjarna som erhållit slutbetyg inom 4 år								
Totalt	13,4	14,1	13,6	14,1	13,5	14,1	13,8	14,1
Exkl. elever med IV som startprogram	13,4	14,2	13,6	14,2	13,5	14,2	13,8	14,2

Källa: Skolverkets statistik

1. Strategi för att alla elever ska fullfölja utbildningen

Gymnasieskolan syftar till att ungdomar skall genomgå en fullständig gymnasieutbildning (Lpf 1.3). Det krävs att skolhuvudmannen och skolan har en strategi för att utforma utbildningen så att detta blir möjligt för alla elever. Målet är att varje elev fullföljer utbildningen på ett nationellt eller specialutformat program (eller på en motsvarande utbildning i en fristående skola) fram till ett slutbetyg. Dessutom eftersträvas att eleven når kunskapsmålen – dvs får lägst betyget Godkänt – i alla ingående kurser eller åtminstone i de 90 procent av kurspoängen som ger grundläggande behörighet till högskolestudier. Utbildning är en komplex verksamhet och en sådan strategi måste avse helheten av skolans insatser. Strategin måste också först och främst vara proaktiv, dvs redan från början utformad så att varje elev kan lyckas med utbildningen (i motsats till reaktiv, som innebär att rätta till i efterhand när problem redan har uppstått).

Hur man avser att nå de nationella målen för utbildningen, som är fastställda av riksdag och regering, ska – för kommunal verksamhet – redovisas i skolans *arbetsplan*, som beslutas av rektor, och i kommunens *skolplan*, som antas av kommunfullmäktige (2 kap 8 § SL, 1 kap 13 § GyF, Lpf 2.6). Arbetsplanen ska utarbetas under medverkan av lärare, övrig berörd personal och representanter för eleverna. Dessa grundläggande dokument bör innehålla information om hur skolan arbetar för att alla elever ska kunna klara av en fullständig utbildning. Vad skolplanen och arbetsplanen säger måste också vara känt av dem som är berörda: rektor, lärare, annan personal, elever och föräldrar. För att vara meningsfull måste strategin också tillämpas i praktiken och vara effektiv för sitt syfte.

Skolans rektor är chef för lärarna och övrig personal och har ansvar för att verksamheten som helhet inriktas på att nå de nationella målen, och rektor har ansvar för skolans resultat (Lpf 2.6). Rektor ska verka som pedagogisk ledare för skolan och särskilt arbeta för att utbildningen utvecklas, i syfte att eleverna ska nå målen för utbildningen (Lpf 2.6, 2 kap 2 § SL).

Forskning visar att särskilda insatser behövs för att förebygga studieavbrott hos elever som enligt erfarenhet löper större risk att inte lyckas med sin utbildning. Detta gäller t ex elever med utländsk bakgrund, elever vars föräldrar har kortare utbildning, elever på yrkesförberedande och individuella program samt elever på utbildningar där de tillhör det underrepresenterade könet.

Skolinspektionens bedömning

Inspektörerna har inför kvalitetsgranskningen tagit del av kommunens skolplan och skolans arbetsplan. Tillsammans ger dokumenten en god grund för skolans arbete.

Av intervjuer med ledning och personal framgår att den låga avbrottsfrekvensen tros bero på elevernas höga ingångsvärden till skolan. Men såväl Sven Eriksonsgymnasiet som övriga gymnasieskolor i kommunen arbetar också med att kartlägga elevernas kunskaper och eventuella stödbehov när de börjar årskurs 1. Kommunen har arbetat fram ett material kallat bedömningsinstrumentet med vilket man kontrollerar elevernas

kunskaper i engelska, matematik och svenska. Med detta som grund kan skolan på ett tidigt stadium sätta in de resurser som krävs i form av stöd till eleverna så att de har större möjlighet att klara sina studier. Skolan har också utarbetade rutiner för att kunna identifiera de elever som behöver stöd när de kommit längre i studierna.

Sven Eriksonsgymnasiet betonar även vikten av goda vuxenkontakter som en strategi för att eleverna ska klara av sina studier på ett önskvärt sätt. På Sven Eriksonsgymnasiet innebär detta att eleverna har en mentor med tydliga instruktioner om vilka förväntningar eleven kan ha på denne. Av intervjuer med såväl ledning som undervisande personal och elever framgår dock att lärarnas mentorskap utförs med stor variation och i många fall inte innebär annat än vad klassföreståndarrollen normalt bär med sig. Såväl lärare som rektorer framhåller också elevernas frånvaro som en orsak till varför inte alla elever fullföljer sina studier. Skolan gör dock ingen koppling mellan elevernas frånvaro och kvaliteten i undervisningen. Skolinspektionen konstaterar att skolan har strategier för att få alla elever att fullfölja sin utbildning men att dessa strategier kan kompletteras och utvecklas.

2. Kontroll över vilka resultat som nås och deras orsaker

Skolhuvudmannen, rektor och lärarna har – på var sin nivå – ansvar för att de nationella målen uppfylls och bestämmelserna följs (1 kap 12 § SL). För detta måste de kontinuerligt och systematiskt skaffa sig en bild av vilka resultat eleverna når och hur framgångsrika skolans insatser är. Detta gäller för både skolan som helhet och den enskilda eleven.

Rektor ska se till att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, skolplanen och arbetsplanen (Lpf 2.6, 1 kap 13 § GyF). Kommunen ska kontinuerligt följa upp och utvärdera skolplanen (2 kap 8 § SL). Skolans lärare ska utvärdera undervisningen tillsammans med eleverna, utifrån de nationella målen (Lpf 2.3).

För att ta ansvar för verksamhetens resultat krävs inte bara en beskrivning av vilka resultat som nåtts och en bedömning av hur de förhåller sig till de nationella målen. För att kunna förbättra verksamheten måste också orsakerna bakom resultaten bedömas, framför allt kvaliteten i undervisningen. Detta är en uppgift för rektor, som är ansvarig för skolans resultat och utveckling och ska hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan (2 kap 1 § SL). För ökad måluppfyllelse är det viktigt att rikta fokus mot framför allt orsaker i verksamheten – inte individen som verksamheten i stället ska anpassas efter. Forskning visar att det omvända ofta dominerar.

I en skriftlig kvalitetsredovisning ska skolan – och kommunen – varje år ge en samlad bedömning av i vilken utsträckning de nationella målen för utbildningen har förverkligats och en redogörelse för vilka åtgärder man avser vidta för ökad måluppfyllelse. Den centrala frågan om hur skolan lyckats med utmaningen att alla elever ska fullfölja sin utbildning bör behandlas i kvalitetsredovisningen. Redovisningen ska utarbetas under medverkan av lärare, övrig personal och elever, och elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i arbetet (Förordning om kvalitetsredovisning inom skolväsendet).

Skolinspektionens bedömning

Sven Eriksonsgymnasiets kvalitetsredovisning presenterar på ett tydligt sätt en mängd olika resultat av verksamheten. Som ovan nämnts redovisas till exempel andelen avbrott under ett läsår men också andelen elever som är behöriga till högskolestudier. Vidare redovisas såväl betygsresultat som resultat på de nationella proven samt korrelationen dessa emellan.

Varje år genomförs en skolklimatundersökning där resultatet av skolans arbete med de mjuka värdena undersöks. Utifrån denna undersökning redovisas resultaten av skolans arbete med normer och värden och elevernas möjlighet till inflytande och delaktighet. Även elevernas frånvaro redovisas i kvalitetsredovisningen. Analysen av orsakerna till de redovisade resultaten berör emellertid inte kvaliteten i undervisningen. Avseende elevernas frånvaro finns ingen analys av orsakerna över huvudtaget.

Kvalitetsredovisningen avslutas med ett avsnitt kallat "Åtgärder och förbättring" där skolan pekar på åtgärder som syftar till att minska antalet IG-betyg, öka resultatet av arbetet med normer och värden samt inflytande och delaktighet, hur arbetet med elever i behov av särskilt stöd ska utvecklas samt slutligen hur elever med utländsk bakgrund ska kunna stödjas i sitt lärande. Dessa åtgärder konkretiseras sedan i skolans arbetsplan, i olika grad beroende på program.

3. Utbud av passande utbildningar

Alla ungdomar ska – oberoende av kön, geografisk hemvist, sociala och ekonomiska förhållanden – ha lika tillgång till gymnasieutbildning (1 kap 2 § SL). Ungdomar ska så långt möjligt erbjudas plats på den utbildning de själva önskar. Kommunen ska erbjuda ett allsidigt urval av nationella program och antalet platser ska anpassas till elevernas önskemål (5 kap 5 § SL). Eleverna har också rätt att fullfölja utbildningen på det program och den inriktning som de tagits in och påbörjat studierna på, också efter flytt till annan ort (5 kap 16–17 §§ SL). Forskning visar att studieavbrott är vanligare bland elever som inte kommit in på den utbildning de helst vill gå.

Rektor ska ansvara för att utbildningen organiseras så att den så långt möjligt anpassas efter elevernas önskemål och val av kurser och så att återvändsgränder i studiegången undviks (Lpf 2.6).

Om en elev har uppenbara svårigheter att följa undervisningen på sitt studieprogram ska rektor vidta de åtgärder som behövs för att eleven ska kunna fortsätta studierna i gymnasieskolan. Det ska då övervägas om eleven ska gå om en eller flera kurser, byta till ett reducerat program eller ett annat nationellt program eller ett individuellt program (6 kap 14–15 §§ GyF). Skolan måste ha beredskap att flexibelt anpassa utbildningen så att elever som varit borta från undervisningen på grund av sjukdom eller kommer flyttande från annan ort kan ta igen missade moment (Lpf 1.2.14). Forskning visar att elever som kommit efter av sådana skäl löper större risk att avbryta studierna.

För att underlätta för eleverna att nå framgång i utbildningen och göra övergången mellan skolformerna mindre dramatisk bör barn- och ungdomsutbildningen ses som en helhet. Forskning visar ett starkt samband mellan låga studieresultat i grundskolan och ofullständig gymnasieutbildning. Forskning visar också att den så kallade gymnasiechocken,

Beslut

Dnr 2008:350

6 (13)

dvs en kraftig förändring av krav och arbetsformer vid övergång från grundskolan, är en förklaring till elevers studieavbrott.

Kommunen är skyldig att erbjuda gymnasieutbildning i form av specialutformade eller individuella program för ungdomar i kommunen – till och med det första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år – som inte har tagits in på något nationellt program i gymnasieskolan eller en likvärdig utbildning. Detsamma gäller dem som har tagits emot på en sådan utbildning men som har avbrutit den (5 kap 13 § SL).

Skolinspektionens bedömning

Sven Eriksonsgymnasiet är en av fem kommunala gymnasieskolor i Borås kommun där Tullengymnasiet är ensamt om att erbjuda individuellt program. Sven Eriksonsgymnasiet erbjuder tre nationella program samt International Baccalaureate (IB) och specialutformade program. Tillsammans erbjuder de kommunala gymnasieskolorna i Borås kommuns samtliga nationella program utom Naturbruksprogrammet samt en antal specialutformade program.

För de elever som vill byta studieinriktning finns stora möjligheter till detta inom kommunens ram.

4. Goda vuxenkontakter och studie- och yrkesvägledning

Det är viktigt att eleverna har tillgång till goda vuxenkontakter på skolan med lärare och annan personal som engagerar sig i elevens utbildning, har höga förväntningar, har tilltro till elevens förmåga, är lyhörd för elevens behov, ser helheten i elevens situation och tar ansvar för att åtgärder vid behov vidtas. Forskning visar att studieavbrott är vanligare bland elever som saknar detta.

Skolans insatser för att främja elevens möjligheter att fullfölja utbildningen bör vara förebyggande och komma till stånd tidigt. Forskning visar att bristande förebyggande insatser och problem som åtgärdas för sent eller skjuts på framtiden är orsaker till studieavbrott.

Lärarna ska fortlöpande ge varje elev information om elevens utvecklingsbehov och framgångar i studierna och dessutom samverka med hemmen och informera om elevernas skolsituation och kunskapsutveckling (Lpf 2.5). Minst en gång per termin ska eleven ges en samlad information om sin kunskapssituation i form av utvecklingssamtal med den individuella studieplanen som grund (7 kap 19 § GyF).

Lärare bör ges tillfälle att skaffa särskild social och kulturell kunskap för att förstå och bemöta eleverna. Forskning visar att sådan kompetens är betydelsefull och att den inte alltid finns i den utsträckning som krävs.

Skolans lärare, liksom annan personal, ska samverka med varandra i arbetet med att nå utbildningsmålen och därmed förebygga studieavbrott (Lpf 2.1). Skolan bör arbeta med att påverka de värderingar som finns på skolan för att de inte ska motverka möjligheterna för elever att fullfölja utbildningen. Forskning visar att orsaker till studieavbrott finns i så kallad marginalisering av elever. Exempel är att individuella och vissa nationella program värderas lägre än andra och att elever i behov av särskilt stöd betraktas som avvikande.

Forskning visar också att elever som inte inser värdet av utbildning utan anser arbete som mer givande i högre grad avbryter studierna. Eftersom elevens situation även påverkas av faktorer utanför utbildningen måste skolan vid behov samverka också externt, exempelvis med socialtjänsten kring elever med social problematik.

Rektor har ansvar för att studie- och yrkesorientering organiseras så att eleverna får vägledning för att göra hållbara val inom skolan och av fortsatt utbildning och yrke. Skolan ska motverka sådana begränsningar i valen som grundar sig på kön och på social eller kulturell bakgrund. Eleverna ska få en väl utformad introduktion till gymnasiestudierna och i varje ämne eller kurs och få stöd att formulera mål för sina studier. Varje elev ska i dialog med skolan göra upp en individuell studieplan och revidera den vid olika tillfällen under utbildningen. Skolan ska arbeta för att varje elev utvecklar sin självkänedom och sin förmåga till individuell studieplanering samt att varje elev medvetet kan ta ställning till fortsatt studie- och yrkesinriktning på grundval av samlade erfarenheter, kunskaper och aktuell information. Studie- och yrkesvägledare ska ha utbildning för sin verksamhet (Lpf 2.4 och 2.6, 2 kap 6 § SL).

Studie- och yrkesorienteringen ska bedrivas så att avbrott motverkas och så att inte andra vuxna i skolan avhänder sig sitt ansvar för att eleven får möjlighet att fullfölja sin utbildning. Forskning visar att studie- och yrkesvägledare ibland främjar avbrott framför andra lösningar på elevens problem samt att hälften av de elever som avbröt studierna ångrar att de gjorde det. Forskning visar också att vissa lärare avhänder sig ansvaret för att hantera en elevs studieproblem genom att överlämna det till studie- och yrkesvägledaren samt att många elever inte haft någon kontakt med lärare om sina studieproblem innan de avbröt.

Skolinspektionens bedömning

Skolan framhåller att goda vuxenkontakter och vägledning är en av de viktigare faktorerna för att eleven ska lyckas i sina studier. Bland annat därför har skolan valt att organisera vuxenkontakterna genom att varje elev har en mentor.

Mentorn har ansvar för att en gång per termin utvärdera sina elevers studieresultat i varje kurs och med utvärderingen som grund genomföra utvecklingssamtal med eleven och dennes vårdnadshavare. Mentorerna har också i uppdrag att en gång per vecka följa upp sina elevers frånvaro.

Sven Eriksonsgymnasiet har också en studie- och yrkesvägledare som tillsammans med programansvarig rektor informerar eleverna om vart elevens olika val leder i fråga om behörighet till högskola, meritvärden och yrkeskunskaper. Skolan erbjuder eleverna inom ramen för valbara kurser och individuellt val kurser som leder till högre studier men också kurser som av eleverna upplevs som lite lättare. Enligt de elever inspektörerna samtalat med är det dock i första hand elevens mentor som hjälper och vägleder eleven i de val denne har att göra under studietiden. Det finns elever som uppger att de inte i någon egentlig mening haft något att göra med skolans vägledare.

Skolan menar dock att all individuell vägledning hjälper eleverna att fatta beslut som ger så bra studieresultat som möjligt då det finns ett tydligt samband mellan tydligare information och ett minskat antal satta IG-betyg.

5. En god studiemiljö

Utbildningen bör vara utformad så att studiemiljön – elevernas arbetsmiljö – är trygg och ger lust att lära. Forskning visar att en negativ social skolsituation med bristande motivation, stress, mobbning och vantrivsel leder till skoltrötthet, som är en vanlig förklaring till studieavbrott.

Var och en som verkar inom skolan ska främja aktning för varje människas egenvärde och jämställdhet mellan könen (1 kap 2 § SL). Lärarna ska visa respekt för den enskilda eleven och i det vardagliga arbetet ha ett demokratiskt förhållningssätt (Lpf 2.2). Läraren ska stärka varje elevs självförtroende samt vilja och förmåga att lära. Läraren ska organisera arbetet så att eleven upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt (Lpf 2.1).

Ingen ska i skolan utsättas för någon form av kränkande behandling (Lpf 1.2). Var och en som verkar inom skolan ska aktivt motverka alla former av kränkande behandling, såsom mobbning och rasistiska beteenden (1 kap 2 § SL).

Eleverna ska ha inflytande över hur deras utbildning utformas, och lärarna ska utgå från att eleverna kan och vill ta personligt ansvar för sitt arbete i skolan (5 kap 2 § SL, Lpf 2.3). Forskning visar att elever som är delaktiga stärker motivationen, ansvarstagandet för studierna, självförtroendet och förmågan att lära. Lärarna ska planera undervisningen tillsammans med eleverna (Lpf 2.3). Skolans lärare ska se till att alla elever, oavsett kön och social och kulturell bakgrund, får ett verkligt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och innehåll i undervisningen samt uppmuntrar sådana elever som har svårt att framföra sina synpunkter att göra det (Lpf 2.3). Rektor ska verka för att skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas (Lpf 2.6).

Elevernas skolarbete ska vara förlagt till måndag–fredag och så jämnt fördelat över dessa dagar som möjligt (3 kap 5 § GyF).

Skolinspektionens bedömning

Sven Eriksonsgymnasiet kännetecknas som helhet av en god och trygg studiemiljö. Förhållningssättet mellan vuxna och elever är respektfullt. De elever inspektörerna samtalat med känner inte till att kränkningar skulle förekomma. Eleverna framhåller att det finns många elevföreningar vilka är öppna för alla elever. Dessa elevföreningar skapar en särskild identitet för skolan.

Eleverna har möjlighet till inflytande genom klassråd och andra råd som finns på skolan och när det gäller undervisningen kan eleverna i varierad grad, utifrån vilken lärare de har eller vilket program de går på, ha inflytande över arbetsformer och redovisningstillfällen. Enligt den skolklimatsundersökning som presenteras i skolans kvalitetsredovisning upplever eleverna att deras möjlighet till inflytande och ansvarstagande ökat något de senaste tre åren.

Sven Eriksonsgymnasiet måste emellertid arbeta för att elevernas arbetsbelastning blir så jämn som möjligt, då det av intervjuerna med elever framgår att denna är ojämn. Det finns ett belastningsschema men detta följs inte. I de fall eleverna uppmärksammar

lärarna på att de har för många prov inplanerade händer det att lärarna i stället ger elever läxförhör, som av eleverna upplevs lika belastande som ett prov. Eleverna menar att lärarna borde samarbeta bättre.

6. Anpassning till individen inom ordinarie undervisning

Skolan ska låta varje enskild elev finna sin unika egenart (Lpf 1.1). Alla elever ska få stimulans att växa med uppgifterna och möjlighet att utvecklas efter sina förutsättningar (Lpf 1.2.13). Lärarna ska utgå från den enskilda elevens behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt organisera arbetet så att eleven utvecklas enligt sina egna förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga (Lpf 2.1).

Rektor skall verka för att undervisningens uppläggning, innehåll och arbetsformer anpassas efter elevernas skiftande behov och förutsättningar (Lpf 2.6). Forskning visar att individanpassningen av undervisningen är mindre i gymnasieskolan än i grundskolan. Att undervisningen anpassas till individen är inte detsamma som individuellt – enskilt – arbete. Forskning visar att strävan efter individuell anpassning ibland leder till enskilt arbete, som inte behöver vara en ändamålsenlig arbetsform för att nå mål i läroplan och kursplaner.

Mängden tid för elevernas lärande i olika kurser bör anpassas till deras individuella förutsättningar, behov och mål, i stället för en schablonmässig fördelning av undervisningstiden utifrån kursernas gymnasiepoäng och i lika mängd för alla elever. Det bör också finnas en verklig möjlighet för eleverna att genomföra utbildningen i olika takt (5 kap 4c–4d §§). Skolan ska sträva efter flexibla lösningar för organisation och arbetsformer, och tidsutläggningen för elevernas lärande bör vara möjlig att förändra efter hand som elevernas behov och studieresultat utvecklas (Lpf 1.2.14).

Läroplanens kvalitetskrav syftar bland annat till att undervisningen ska utformas så att eleverna upplever den som meningsfull och attraktiv. Forskning visar att elevers ibland negativa erfarenheter av undervisningen ökar risken för att de avbryter studierna. Det kan t ex handla om för teoretiskt inriktad undervisning och för hög studietakt som bidrar till studietrötthet). Undervisningen ska präglas av variation och lärarna ska låta eleverna pröva olika arbetssätt och arbetsformer (Lpf 2.1 och 2.3). Skolan ska låta kunskap komma till uttryck i olika former – såsom fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet – som förutsätter och samspelar med varandra. Undervisningen får inte ensidigt betona den ena eller den andra kunskapsformen (Lpf 1.2).

Eleverna ska ges möjlighet att få överblick och sammanhang över kursgränserna samt att reflektera över sina erfarenheter och tillämpa sina kunskaper (Lpf 1.2.11). Skolan ska ta till vara de kunskaper och erfarenheter som eleverna har från annat håll än skolan. (Lpf 1.2.12). Lärarna ska i undervisningen utnyttja kunskaper och erfarenheter av arbets- och samhällsliv som eleverna har eller skaffar sig under utbildningens gång (Lpf 2.1). Undervisningen i kärnämnen bör anpassas till programmets karaktär, så kallad infärgning. Forskning visar att betyget Icke godkänt är särskilt vanligt i kärnämnen på yrkesförberedande program och att de låga resultaten bland annat beror på arbetssätt och undervisningens inriktning. Eleverna ska i skolan få utveckla sin förmåga att ta initiativ och ansvar och att arbeta och lösa problem både självständigt och tillsammans med andra. (Lpf 1.2.3). Den värld eleven möter i skolan och det arbete eleven deltar i är utformat så att det förbereder för livet efter skolan (Lpf 1.2). Eleverna tränas i att tänka kritiskt, granska fakta och

förhållanden och inse konsekvenserna av olika alternativ samt i att närma sig ett allt mer vetenskapligt sätt att tänka och arbeta (Lpf 1.2.2).

Skolinspektionens bedömning

Specialpedagogerna genomför lärstilsanalyser för alla elever som går Energiprogrammet och det specialutformade Idrottsprogrammet i syfte att kunna anpassa undervisningen efter elevernas förutsättningar. Varje lärare har dessutom möjlighet att begära lärstilsanalys för enskilda elever på övriga program.

Skolan har också på generell basis fördelat den garanterade undervisningstiden olika i de olika programmen. Skolan har dragit erfarenheter av tidigare betygsresultat och fördelar förhållandevis mer tid till de kurser där eleverna haft svagare resultat. Vidare använder skolan sig i viss mån av resultatet av bedömningsinstrumentet för att bilda homogena grupper.

Av intervjuer med elever och lärare samt av de lektionsbesök inspektörerna genomför framgår emellertid att undervisningen sällan är anpassad efter de enskilda individerna i undervisningsgruppen. Det vanliga är i stället att alla elever gör samma saker samtidigt. Enligt intervjuer med eleverna framkommer dock att det någon gång kan hända att eleverna kan få arbetsuppgifter med olika svårighetsgrad. Skolan vill dock i samband med faktagranskning av rapporten framhålla att det är minst lika vanligt att undervisningen är anpassad till den enskilde eleven som att den inte är det. Sammantaget måste Sven Eriksonsgymnasiet anstränga sig för att bättre anpassa undervisningen till den enskilde eleven.

7. Särskilt stöd efter varje elevs behov

Elever med svårigheter ska ges särskilt stöd av skolans lärare (Lpf 2.1). Rektor ska agera för att undervisningen utformas så att elever som behöver särskilt stöd och hjälp får det (Lpf 2.6). En elev ska ges stödundervisning om det kan befaras att han eller hon inte kommer att nå kunskapsmålen i kursplanerna, har uppdrag som elevföreträdare och behöver ta igen förlorad undervisningstid till följd av uppdraget eller av andra skäl behöver särskilt stöd (8 kap 1 § GyF). En elev som behöver det ska få studiehandledning på sitt modersmål (8 kap 5–6 §§ GyF).

Rektor ska se till att ett åtgärdsprogram utarbetas för varje elev för vilken det framkommit behov av särskilt stöd (8 kap 1a § GyF). I åtgärdsprogrammet ska det framgå hur skolan avser arbeta för att tillgodose elevens behov och hur åtgärderna kommer att följas upp och utvärderas. Stödbehov – och risk för att eleven inte kommer att fullfölja sin utbildning – bör upptäckas så tidigt som möjligt och skolan måste ha rutiner för att identifiera elever i behov av särskilt stöd.

Hög frånvaro är ofta ett tecken på svårigheter i studierna, och skolan måste systematiskt följa upp elevernas frånvaro och utreda orsakerna till den. Om en elev utan giltig anledning uteblir från skolarbetet ska rektor, om eleven är under 18 år, se till att en kontakt upprättas mellan skolan och elevens vårdnadshavare (6 kap 20a § GyF). Forskning visar att studieavbrott ofta föregås av hög frånvaro.

Särskilt stöd ska ges i alla kurser där eleven riskerar att inte nå målen. Stödet ska vara inriktat mot elevens behov och problem, ha tillräcklig omfattning för att nå målen och sättas in i god tid. Forskning visar att stödet är mer bristfälligt i gymnasieskolan än i grundskolan. Forskning visar också att elever som avbrutit sin utbildning efterfrågar särskilt stöd som bättre hade svarat mot just deras behov och svårigheter samt att stödet till dem kommit för sent, haft för liten omfattning eller till och med saknats, framför allt i karaktärsämnen och i kärnämnen utöver matematik, engelska och svenska; endast 15 procent av dem som avbrutit studierna hade tagit del av särskilt stöd. Stödinsatserna måste vara ändamålsenliga och nå effekt. Det är nödvändigt att kontinuerligt utvärdera de insatser som görs, utifrån målen som de är inriktade på och de resultat som nås.

I första hand ska särskilt stöd ges inom eller i nära anslutning till den ordinarie undervisningen och inom ramen för ett nationellt eller specialutformat program, om eleven tagits in på ett sådant. Stödet ska så långt möjligt vara proaktivt och inte primärt ordnat som korrigering efter att undervisningen i en kurs slutat och eleven fått betyget Icke godkänt. Särskilt stöd ska inte utformas så att kursens innehåll reduceras eller svårighetsgraden sänks. Forskning visar att detta i bland förekommer till och med för en hel klass, framför allt i kärnämnen på yrkesförberedande program. Reducerat program eller övergång till ett individuellt program får inte vara en ersättning för särskilt stöd. Forskning visar att de individuella programmen i bland används på det sättet.

Skolinspektionens bedömning

Sven Eriksonsgymnasiet tillhandahåller stöd till eleverna främst på individuell basis. Enligt intervjuer med såväl elever som personal kan stöd om så skulle behövas erhållas i samtliga kurser av undervisande lärare.

Skolan har valt att arbeta förebyggande för att kunna fånga upp de elever som kan vara i behov av särskilt stöd. Som tidigare nämnts använder alla skolor i kommunen sig av ett bedömningsinstrument för detta.

I de fall en elev riskerar att få betyget IG upprättas alltid ett åtgärdsprogram vari anges dels vad eleven ska göra, dels vad läraren ska göra samt vad orsaken till elevens studiesvårigheter är. Sven Eriksonsgymnasiet måste dock utveckla sitt arbete med åtgärdsprogram, då de åtgärdsprogram inspektörerna tagit del av uppvisar brister. Ett åtgärdsprogram ska bland annat bygga på en utredning om vilka elevens behov är. Åtgärdsprogrammen tenderar också att enbart fokusera på individnivå, inte på grupp- eller organisationsnivå. Det måste också av ett åtgärdsprogram tydligt framgå hur åtgärderna ska följas upp samt hur och när de ska utvärderas. Skolan vill dock i samband med faktagranskning av rapporten framhålla att åtgärder på grupp- eller organisationsnivå ofta förekommer även om detta inte framgår av åtgärdsprogrammen. Skolan framhåller också att uppföljning av åtgärdsprogrammen sker kontinuerligt och på olika sätt, även detta utan att det framgår av åtgärdsprogrammen. Sven Eriksonsgymnasiet måste detta till trots utveckla sitt arbete med åtgärdsprogram så att dessa alltid uppfyller de krav som ställs på dem.

Beslut

Dnr 2008:350
12 (13)

SKOLINSPEKTIONEN

Samlad bedömning av förmågan att få alla elever att fullfölja utbildningen

Skolinspektionens samlade bedömning av skolans förmåga att få alla elever att fullfölja sin utbildning är att skolan når goda resultat i detta avseende. Sven Eriksonsgymnasiet redovisar i sin kvalitetsredovisning för läsåret 2007/08 andelen elever som under det gångna läsåret gjort studieavbrott och konstaterar att den av tradition mycket låga avbrottsfrekvensen (cirka 2 procent) nu har ökat något.

Skolverkets statistik i tabell 2 visar att 90 procent av de elever som påbörjade sina studier vid Sven Eriksonsgymnasiet 2004 har slutfört dem med ett slutbetyg inom fyra år. Detta kan jämföras med riksgenomsnittet där 82 procent av de elever som påbörjat utbildning 2004 fått slutbetyg. Av de elever som 2004 påbörjat sin utbildning vid Sven Eriksonsgymnasiet är det 81 procent som erhållit slutbetyg vid samma skola. Motsvarande värde för riket är 75 procent. Av de elever som samma år påbörjade sin utbildning vid Sven Eriksonsgymnasiet är det fyra år senare 84 procent som har grundläggande behörighet till högskolan, detta oavsett vilken skola de slutfört sina studier vid.

Ovanstående resultat kan dock fortfarande förbättras. Av granskningen framgår att det finns en stor medvetenhet om resultatmålet som sådant. De insatser som görs för att ytterligare förbättra måluppfyllelsen är, enligt Skolinspektionens uppfattning, i huvudsak åtgärder utanför undervisningen. Enligt Sven Eriksonsgymnasiet är till exempel elevens frånvaro avgörande för om eleven ska lyckas i sina studier. Skolan gör emellertid ingen analys av om det kan finnas en koppling mellan undervisningens kvalitet och genomförande och elevernas frånvaro. Skolans kvalitetsarbete fokuserar sig mer på yttre faktorer än på än på kärnverksamheten, dvs. innehåll i undervisningen, metoder och engagemang. Det är skolinspektionens bedömning att undervisningens kvalitet är avgörande för att motivera eleverna att närvara vilket enligt skolan är kopplat till elevernas möjlighet att fullfölja studierna.

Huvudmannens redovisning

Skolhuvudmannen ska senast den 7 oktober 2009 till Skolinspektionen inkomma med en redogörelse dels för vilka initiativ som tagits för att förbättra kvaliteten i de avseenden som uppmärksammats genom kvalitetsgranskningen, dels för hur insatserna avses leda fram till uttryckliga kvalitetsförbättringar.

Huvudmannens redogörelse sänds per e-post till den inspektör som undertecknat beslutet nedan till höger, under adress fornamn.efternamn@skolinspektionen.se

Vid ett senare tillfälle avser Skolinspektionen att följa upp effekterna av de insatser som huvudmannen och skolan vidtagit med anledning av den genomförda kvalitetsgranskningen samt hur huvudmannen och skolan säkerställt uppnådda resultat.

På Skolinspektionens vägnar

Anna Westerholm
Avdelningschef

Sven-Olof Lundin
Undervisningsråd

I ärendets slutliga handläggning har också undervisningsråden Barbro Nässén och Per Andersson deltagit.